

„Uhrančivé, šokující, strhující.“ — John le Carré

Philippe Sands

KRYSÍ STEZKA

**Láska, lži a zločiny
nacistického uprchlíka**

PROSTOR

Philippe Sands

Kryší stezka

Láska, lži a zločiny nacistického uprchlíka

PROSTOR

Philippe Sands

KRYSÍ STEZKA

**Láska, lži a zločiny
nacistického uprchlíka**

přeložil Martin Pokorný

PROSTOR | PRAHA | 2021

© Philippe Sands, 2020
Translation © Martin Pokorný, 2021
Czech edition © PROSTOR, 2021

ISBN 978-80-7260-479-1

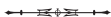
*Věnováno otcům a synům,
zvláště Allanovi, Marcovi a Leovi*

*Svémi luky pobijí chlapce,
nad plodem lůna se neslitují,
vůči dětem neprojeví soucit.*

IZAJÁŠ 13,18

Je důležitější porozumět řezníkovi než oběti.

JAVIER CERCAS

Rodina Wächterových

Ottova rodina

Josef Wächter, nar. 29. 12. 1863 v Havrani, otec
Martha Wächterová (roz. Pfobová), nar. 23. 9. 1874
ve Vídni, matka

Hertha Chaternyová (roz Wächterová), nar. 1898,
sestra

Ilse von Böheim-Heldensinn (roz. Wächter),
nar. 1900, sestra

Otto Gustav, nar. 1901
manželka Charlotte Wächterová (roz. Bleckmann),
nar. 1908

Otto Richard, nar. 1933

Otto, nar. 1961, Horstův synovec

Lieselotte (Liesl), nar. 1934

Dario, nar. 1969, Horstův synovec

Waltraut, nar. 1937

Horst Arthur, nar. 1939

Heidegund (Heide), nar. 1940

Sieglinde (Linde), nar. 1944

Charlottina rodina

August von Scheindler, nar. 1852, dědeček
Henriette von Scheindler (roz. Schwippelová),
nar. 1856, babička

Carl Walther Bleckmann, nar. 1868, otec
Margarete (Meta) Bleckmannová (roz. von
Scheindler), nar. 1878, matka

Hanne Bleckmannová (roz. Sterzová), nar. 1902,
sestra

Helene Bleckmannová (roz. Küfferleová), nar. 1903,
sestra

Heinrich Bleckmann, nar. 1904, bratr
Charlotte Bleckmannová (roz. Wächterová),
nar. 1908

Wolfgang Bleckmann, nar. 1909, bratr
Richard Bleckmann, nar. 1914, bratr

Horstova rodina

manželka Jacqueline Wächterová (roz. Ollénová),
nar. 1951

Magdalena Wächterová, nar. 1977, dcera
manžel Gerlot Galib Stanfel, nar. 1968

Ottovi soukmenovci (1930–1945)

Otto Bauer, v letech 1942–1944 náměstek Ottova
úřadu v Lembergu

Hanns Blaschke, člen Německého klubu, účastník
červencového puče, v letech 1943–1945 primátor
Vídne

Martin Bormann, v letech 1943–1945 osobní
sekretář Adolfa Hitlera

Josef Bühler, v letech 1939–1945 zástupce
guvernéra Generálního gouvernementu
okupovaného Polska

Josef Bürckel, v letech 1939–1940 vídeňský
gauleiter

Eugen Dollmann, německý diplomat, příslušník SS,
v roce 1939 velvyslanec u Svatého stolce

Georg von Ettingshausen, vídeňský právník a člen
NSDAP

Helga Ettingshausenová, jeho žena

Hans Fischböck, v letech 1940–1945 říšský
místodržitel v Nizozemsku

Trudl Fischböcková, jeho žena, Charlottina přítelkyně

Ludwig Fischer, v letech 1941–1945 varšavský
guvernér

Hans Frank, v letech 1939–1945 generální guvernér
okupovaného Polska

Brigitte Franková, žena Hanse Franka

Niklas Frank, syn Hanse Franka, nar. 1939

Alfred Frauenfeld, účastník červencového puče,
v roce 1930 vídeňský gauleiter

Odilo Globočnik (Globus), v roce 1938 vídeňský
gauleiter, v letech 1939–1943 vyšší vedoucí SS
a policie

Reinhard Heydrich, v letech 1934–1939 ředitel gestapa, v letech 1939–1942 ředitel Hlavního říšského bezpečnostního úřadu

Heinrich Himmler, v letech 1933–1945 říšský vůdce SS a šéf gestapa

Wilhelm Höttl, SS-Sturmbannführer a důstojník rozvědky, kolega v Itálii

Ernst Kaltenbrunner, člen Německého klubu, vůdce SS v Rakousku, v letech 1943–1945 velitel Hlavního říšského bezpečnostního úřadu

Friedrich (Fritz) Katzmann, vedoucí SS a policie ve Lvově

Albert Kesselring, polní maršál luftwaffe

Erich Koch, v letech 1941–1944 říšský komisař pro Ukrajinu

Friedrich-Wilhelm Krüger, v letech 1939–1943 vyšší vedoucí SS a policie v Generálním gouvernementu

Karl Lasch, v letech 1941–1942 guvernér haličského distriktu

Ludwig Losacker, ředitel Ottovy kanceláře v Lembergu

Kajetan Mühlmann, historik umění a důstojník SS

Hermann Neubacher, v letech 1938–1940 primátor Vídně

Rudolf Pavlu, účastník červencového puče, Ottův přítel a kolega, v letech 1941–1943 primátor Krakova

Walter Rafelsberger, v letech 1938–1940 vedoucí SS
a státní komisař ve Vídni
Burkhardt (Buko) Rathmann, v letech 1943–1945
příslušník 24. horské divize SS „Karstjäger“
Walter Rauff, důstojník SS, Hlavní říšský
bezpečnostní úřad, v letech 1943–1945 ředitel
tajné policie v Itálii
Alfred Reinhardt, inženýr
Baldur von Schirach, v letech 1931–1940 říšský
vedoucí Hitlerjugend, v letech 1940–1945 říšský
místodržitel v Rakousku
Albert Schnez, důstojník wehrmachtu
Arthur Seyss-Inquart, roku 1938 rakouský
kancléř, v letech 1940–1945 říšský místodržitel
v Nizozemsku, Horstův kmotr
Karl Wolff, SS-Obergruppenführer, v letech
1943–1945 vrchní velitel SS a policie v Itálii

Další postavy

Stefan Brassloff, profesor Vídeňské univerzity,
v roce 1925 Ottův učitel
Emmanuel (Manni) Braunegg, Ottův blízký přítel
ve Vídni
Engelbert Dollfuss, v letech 1932–1934 rakouský
kancléř
Luise Ebner, Ottův přítel v Bolzanu
Reinhard Gehlen, důstojník rozvědky SS

Friedensreich Hundertwasser, výtvarný umělec, pro
kterého Horst pracoval
Josef Hupka, profesor Vídeňské univerzity, v roce
1925 Ottův učitel
Herbert Kappler, v letech 1940–1944 vedoucí SS
a policie v Římě
Georg Lippert, architekt ve Vídni
Nora Oberauch von Hösslin, Ottova přítelkyně
v Bolzanu
Ferdinand Pawlikowski, biskup, přítel rodiny
Bleckmannových
Erich Priebke, důstojník SS v Římě, unikl krysí
stezkou do Argentiny
dr. Franz Rehr, salcburský guvernér, majitel vily
v Thumersbachu
Franz Hiernonymus Riedl, novinář v jižním
Tyrolsku
Lothar Rübelt, fotograf ve Vídni
Franz Stangl, velitel koncentračního tábora
Treblinka, unikl krysí stezkou do Brazílie
Hansjakob Stehle, historik, Charlottin známý
Josef Thorack, sochař, soused Wächterových
v Thumersbachu
Melitta Wiedemannová, novinářka
Simon Wiesenthal, lovec nacistů
Karl-Gustav Wollenweber, v letech 1940–1944
německý diplomat v Římě

PROLOG

*Sala Lancisi, nemocnice Santo Spirito,
1950*

Řím, 13. června 1949

Muž na lůžku číslo devět byl ve vážném stavu. V důsledku vysoké horečky a akutního jaterního selhání nemohl jíst a nemohl se ani soustředit na ambice a tužby, které ho po většinu života hnaly kupředu.

Zápis upevněný v nohách pacientovy postele byl úsečný a navíc z podstatné části mylný. „9. července 1949 byl přijat pacient jménem Reinhardt.“ Datum bylo správné, jméno ne. Jeho pravé jméno znělo Wächter, ale kdyby je použil, úřady by zjistily, že dotyčný je nacistický funkcionář a masový vrah a je na něj vydán zatykač. Svého času působil jako tajemník Hanse Franka, generálního guvernéra okupovaného Polska, který byl před třemi lety oběšen v Norimberku za vraždu čtyř milionů lidí. Z „hromadné vraždy“ – zastřelení a poprav více než sta tisíc lidí – byl obviněn i Wächter. Odhad počtu obětí byl nízký.

„Reinhardt“ byl v Římě na útěku. Předpokládal, že ho kvůli „zločinům proti lidskosti“ a „genocidě“ hledají Američané, Poláci, Sověti i Židé. Doufal, že unikne do Jižní Ameriky.

Jméno otce uvedené v záznamu znělo podle pravdy „Josef“. Políčko pro křestní jméno bylo prázdné. „Reinhardt“ používal jméno Alfredo, ale ve skutečnosti se jmenoval Otto.

U povolání pacienta bylo uvedeno „spisovatel“, což zčásti odpovídalo skutečnosti. Otto Wächter psal dopisy své ženě a vedl si deník, i když zápisů v něm bylo

málo, a jak jsem později zjistil, vedl si je těsnopisem či těžko rozluštitelnou šifrou. Psal také básně a v poslední době si krátil dlouhou chvíli psaním filmového scénáře a manifestu za budoucnost Německa, kterému dal název: *Quo vadis, Germania?*

V dobách, kdy byl svobodný a mocný, podepisoval dokumenty, kvůli kterým byl teď na útěku. Jeho jméno se objevovalo na konci důležitých dopisů a úředních výnosů. Ve Vídni ukončil kariéru dvou svých univerzitních profesorů. V Krakově schválil výstavbu krakovského ghetta. Další výnos, podepsaný v Lembergu, Židům zakazoval pracovat. Přesnější by proto bylo popsat profesi nemocného slovem „právník“, „guvernér“ nebo „SS-Brigadeführer“. Poslední čtyři roky byla jeho hlavním zaměstnáním snaha přežít: skrýval se a hledal možnost úniku – jak měl za to, úspěšně.

Ve formuláři byl uveden věk 45 let. Byl o tři roky starší a nedávno slavil narozeniny.

V kolonce „stav“ bylo ve složce uvedeno „svobodný“. Ve skutečnosti byl oddán s Charlottou Bleckmannovou, kterou v dopisech oslovoval Lotte či Lo. Ona ho oslovovala zdrobnělinou *Hümmchen* či *Hümmi*. Měli spolu šest dětí, i když jich mohli mít i víc.

Zápis nezaznamenával žádnou římskou adresu. Žil tajně, v mnišské cele v nejvyšším patře kláštera Vigna Pia na římském předměstí, zastrčeném v zátočině řeky Tibery. Rád chodil plavat.

Zápis neuváděl, že pacienta do nemocnice přivedla dvojice mnichů pobývajících ve Vigna Pia.

Jeho stav byl popsán následovně:

Pacient uvádí, že od 1. července nemůže jíst, od 2. července má horečku a od 7. července projevuje příznaky žloutenky. Je diabetik a klinická prohlídka zjistila jaterní selhání: akutní žlutou atrofii jater (*icterus gravis*).

Z jiných zdrojů víme, že během pobytu v nemocnici Santo Spirito měl „Reinhardt“ tři návštěvy. Jedním návštěvníkem byl biskup a svého času blízký spolupracovník papeže Pia XII., druhým lékař, který za války sloužil na německém velvyslanectví v Římě. Třetí návštěvou byla dáma z Pruska, manželka italského akademika, se kterým měla dvě děti. Docházela za pacientem denně: v neděli, kdy byl přijat, jednou, v pondělí dvakrát a v úterý jednou.

Dnešní návštěva ve středu 13. července byla pátá. Dáma s sebou pokaždé měla drobný dárek, například ovoce nebo kousek cukru, jak navrhl lékař.

Dostat se do Sala Baglivi, kde pacient ležel, pro ni nebylo snadné. Při první návštěvě ji důrazně zpovídal strážný. „Málo podrobností,“ řekl. Ona ale byla varována, ať zachová diskrétnost: pouze řekněte, že jste přítelkyní církve. Několikrát zopakovala ta slova a strážný nakonec svolil. Když přišla popáté, už ji tu znali.

Rozměry Sala Baglivi učinily na návštěvnici dojem. „Jako v kostele,“ napsala pacientově manželce, která podle záznamů neexistovala. Když přicházela ze svého bytu přes Piazza dei Quiriti – cesta vedla okolo

vodotrysku, kvůli kterému Mussolini prohlásil, že by v parku neměly stát čtyři nahé ženské –, byl pro ni rozlehlý prostor vítaným chladným útočištěm před parnem venku.

Vešla do Sala Baglivi, minula kapli, zatočila doprava, přistoupila k pacientovu lůžku a na chvíli zaváhala. Pozdravila ho, pronesla pár slov, osvěžila ho studenou žínkou, převlékla mu košili. Vytáhla zpod lůžka stoličku a posadila se, aby si mohli promluvit a aby ho mohla povzbudit. Pacient na vedlejším lůžku narušoval jejich soukromí, a tak se vyjadřovala obezřetně.

Pacient příliš neměl co říct. Kvůli léčbě infekce obdržel nitrožilní penicilin a lék mu srazil horečku, ale také ho oslabil. Měl přikázáno jíst jen málo: bílou kávu nebo pár kapek pomerančové šťávy se lžičkou dextrózy. Lékaři ho varovali, že si musí dát pozor na žaludek.

Dáma si s každou další návštěvou uvědomovala změnu. V pondělí byl zesláblý a nemluvil. V úterý vypadal zotaveněji a byl hovornější. Ptal se, jestli už přišly dopisy, které očekával, a vyjadřoval naději, že ho ještě před koncem léta bude moci navštívit jeho nejstarší syn, také Otto.

Jeho dnešní slova byla povzbudivá, i když tělesně působil unavenější. „Je to mnohem, mnohem lepší,“ řekl pacient. Podala mu jednu lžičku pomerančové šťávy. Uvažoval zřetelně a oči měl jasné.

Dokázal zformulovat souvislejší myšlenku. „Jestli Lo teď nemůže přijet, nevadí; těch několik posledních nocí jsem ji cítil velice blízko a mám radost, že

jsme tak propojení. Dokonale mi rozumí a všechno je tak, jak má být.“

Uvnitř něj hořelo, ale necítil bolest. Vypadal vyrovnaně, ležel klidně, držel se dámy za ruku. Popisovala mu svůj život v Římě a co dělají děti. Před odchodem ho něžně pohladila po čele.

Vypravil ze sebe ještě několik slov. „Jsem v dobrých rukou, uvidíme se zítra.“

V půl šesté se pruská dáma s pacientem označovaným „Reinhardt“ rozloučila. Věděla, že konec se blíží.

Téhož dne večer pacient přijal biskupa. Podle biskupova sdělení mu pacient ležel v náručí a vydechl svá poslední slova. Zaznělo tvrzení, že jeho stav někdo způsobil úmyslně, a byl označen pachatel. Minulo mnoho let, než se o slovech, jež pacient údajně pronesl o samotě s biskupem, dozvěděl i někdo další.

Pacient se nedožil druhého dne.

Několik dní nato návštěvnice napsala vdově Charlottě Wächterové. Na deseti rukou psaných stránkách vylíčila, jak se s Wächterem před několika týdny – krátce po jeho příjezdu do Říma – seznámila. „Pověděl mi o Vás, o dětech, o všem, co mu bylo v životě drahé.“ „Reinhardt“ návštěvnici vyprávěl o své práci před válkou i během ní a popsal jí následující léta, strávená vysoko v horách. V dopise se psalo, že byl neklidný, a padla zmínka o výletu mimo Řím. Jméno návštěvního místa ani osoby pisatelka neuvedla.

Závěr dopisu tvořil stručný záznam diagnózy. Podle

lékaře smrt způsobila „akutní atrofie jater“, což je forma „vnitřní otravy“, snad z jídla nebo z vody. Pisatelka vyjádřila přesvědčení, že Charlottě jistě bude scházet její „optimistický druh a přítel“. Myslete na děti, dodala: potřebují odvážnou a šťastnou matku.

„Tím, co na Vás Váš muž měl nejraději, byla Vaše nezdolná radost a schopnost stát oběma nohama na pevné zemi.“ Těmito slovy její dopis, v němž pacientovo skutečné jméno nepadlo, končil.

Dopis nesl datum 25. července 1949. Z Říma byl přepraven do Salcburku a tam doručen Charlottě Wächterové a jejím šesti dětem.

Charlotte si dopis schovávala třicet šest let. Po její smrti v roce 1985 se spolu s další osobní pozůstalostí stal majetkem jejího nejstaršího syna, Otta ml. Otto ml. zemřel v roce 1997 a dopis zdědil čtvrtý ze sourozenců, syn Horst. Ten obýval ohromný, impozantní, prázdný a polorozpadlý zámek ve staré rakouské vesnici Hagenbergu na půl cesty mezi Vídní a Brnem. Zde dopis mnoho let takřka v utajení zůstal.

Dvacet let nato jsem však jednoho mimořádně chladného dne Horsta na zámku navštívil. Byl jsem mu představen před několika lety a věděl jsem, že má v držení mnoho tisíc stran matčiny pozůstalosti. Ve vhodnou chvíli jsem se ho zeptal, zda bych mohl vidět originál dopisu pruské dámy. Odpověděl kladně, vyšel z kuchyně, vystoupal po příkrých kamenných schodech, vešel do svého pokoje a přistoupil ke staré

dřevěné skříní se skleněnou výplní, postavené vedle postele a fotografie Horstova otce v uniformě SS. Vytáhl dopis, vzal ho s sebou do kuchyně, položil ho na starý dřevěný stůl a začal ho číst nahlas.

Přeskočil mu hlas a zničehonic se rozplakal.

„Není to pravda.“

„Co není pravda?“

„Že otec zemřel na nemoc.“

Jeho klidný, mírný hlas se prolínal s praskotem polen v kamnech. Zatímco mluvil, pozoroval jsem obláček, který mu stoupal od úst.

Znal jsem Horsta pět let. Vybral si tuhle chvíli, aby mi sdělil tajemství: své přesvědčení, že jeho otce někdo zabil.

„Co je pravda?“

RAKOUSKO-UHERSKÁ ŘÍŠE, 1901

0 100 200
kilometrů

I

LÁSKA

*Charlotte a Otto při lyžování
v Rakousku, 1930*

„Neznal jsem Vídeň mezi válkami a jsem příliš mladý,
než abych si pamatoval starou Vídeň se Straussovou
hudbou a strojeným kouzlem nenucenosti...“

— Graham Greene, *Třetí muž*, 1949

2012

Hagenberg

Všechno začalo návštěvou u Horsta Wächtera na jaře 2012. Tehdy mne čtvrtý potomek Otta a Charlotty Wächterových poprvé přivítal u sebe doma. Přešel jsem neužívaný vodní příkop a dřevěnou branou vstoupil do zámku Hagenberg. Uvnitř mne uvítal zatauchlý pach a vůně páleného dříví, kterou byl Horst načichlý do poslední nitě. Popili jsme čaj, seznámil jsem se s jeho ženou Jacqueline, pověděl mi o dceři Magdaleně a pěti sourozencích. Dozvěděl jsem se také už tehdy o matčině pozůstalosti, i když uplynulo mnoho let, než jsem si ji mohl celou prohlédnout.

Ta návštěva byla plodem náhody. O rok a půl dřív jsem navštívil ukrajinský Lvov a pronesl tam přednášku o zločinech proti lidskosti a genocidě. Navenek se jednalo o návštěvu právnické fakulty, ve skutečnosti mne ale do města hnala touha najít dům, kde se narodil můj dědeček. V roce 1904 neslo město Leona Buchholze – regionální metropole rakousko-uherské říše – úřední označení Lemberg.

Měl jsem v úmyslu zaplnit mezery v Leonově životní historii a zjistit, co se stalo s jeho rodinou, o které nikdy

nevyprávěl. Chtěl jsem poznat jeho a svou identitu. Našel jsem Leonův dům a zjistil jsem, že počátky genocidy a zločinů proti lidskosti – právně definovaných v roce 1945 – lze vysledovat do jeho rodného města. Výsledkem mých cest byla kniha *East West Street* (Východo-západní ulice), v níž líčím příběhy čtyř mužů: Leona, jehož početná rodina ze Lvova a okolí byla vyhlazena během holokaustu, Hersche Lauterpachta a Rafaela Lemkina, taktéž lvovských rodáků, kteří do norimberských procesů a mezinárodního práva uvedli pojmy zločinů proti lidskosti a genocidy, a za čtvrté Hanse Franka, generálního guvernéra okupovaného Polska, který do Lvova dorazil v srpnu 1942 a pronesl tu řeč, po níž následovalo vyhlazení Židů v Haliči. Počet obětí Frankova jednání, z nichž byl v Norimberku usvědčen a za něj byl oběšen, dosáhl čtyř milionů. Patřily mezi ně rodina Buchholzova, Lauterpachtova a Lemkinova.

Při práci na tomto projektu jsem narazil na pozoruhodnou knihu o Hansi Frankovi od Niklase Franka, nazvanou *Otec*. Kontaktoval jsem autora a sešli jsme se na terase příjemného hotelu nedaleko Hamburku. Niklas věděl, že se o Lvov zajímám, a v rozhovoru zmínil jméno Otta Wächtera. Wächter byl faktickým zástupcem Hanse Franka – v letech 1942–1944 zastával funkci okupačního guvernéra ve Lvově – a Niklas se znal s jeho synem Horstem. Jelikož jsem se o město zajímal a dědečkova rodina zahynula v době Wächterova působení, nabídl mi Niklas, že nás seznámí. Připojil mírné varování: zatímco Niklas na svého předka

pohlížel záporně („S výjimkou svého otce jsem proti trestu smrti,“ řekl mi během první hodiny od seznámení), Horst svého otce vnímal příznivěji. „Ale bude vám sympatický,“ řekl mi Niklas s úsměvem.

Horst na informaci o mně zareagoval vstřícně. Odletěl jsem z Londýna do Vídně, půjčil si auto a zamířil přes Dunaj na sever kolem vinic a kopců do starobylé vesničky Hagenbergu. Cestou jsem cítil jisté rozechvění, protože Otto Wächter skoro nepochybně měl svůj podíl na osudu dědečkových příbuzných ve Lvově a okolí, kteří za jeho vlády až na jednu výjimku přišli o život. Z historických líčení této doby jako by jeho jméno bylo vygumované. Vyrozuměl jsem, že to byl Rakušan, manžel, otec, právník a vysoce postavený nacist. Roku 1934 byl zapleten do atentátu na rakouského kancléře Engelberta Dollfusse. Když nacisté při anšlusu v březnu 1938 napochodovali do Rakouska, obdržel ve Vídni, kde tehdy bydleli mí prarodiče, vysokou pozici v nové vládě. Následně byl jmenován guvernérem okupovaného Krakova a poté v roce 1942 guvernérem Lvova. Po válce beze stopy zmizel. Chtěl jsem se dozvědět, co se s ním vlastně stalo a zda jej dostihla spravedlnost – a hodlal jsem na toto pátrání vynaložit všechny síly. Má cesta započala.

Obavy z Horsta byly zbytečné: urostlý a dobromyslný sympaťák v růžové košili a s nazouváky na nohou, s jiskřivýma očima a laskavě chraplavým, váhavým a mírným hlasem mne přivítal s nadšením. Potěšilo

ho, že jsem se vypravil až do jeho polorozpadlého barokního zámku, který rámoval impozantní čtvercové nádvoří; čtyřpatrová stavba měla mohutné kamenné zdi a vodní příkop byl zarostlý vysokou travou.

Uchváceně mi vyprávěl, že u něj byl těsně předtím na návštěvě jeden slavný herec s italským režisérem. „Dva držitelé Oscara na mém zámku!“ Natáčeli *Nejvyšší nabídka*, příběh o lásce a zločinu, situovaný po celé Evropě: ve Vídni, v Terstu, v Bolzanu a v Římě. V tu chvíli jsem ještě netušil, jaký mají tato místa pro rodinu Wächterových význam.

V doprovodu kočky jsme vešli do zámku, bytné stavby, která už ale zažila lepší časy. Prošli jsme kolem dílny plné náradí a nástrojů, sušeného ovoce, brambor i další zeleniny a natrefili na psa. Horst se o zámku dozvěděl v šedesátých letech, kdy tu sídlila umělecká kolonie: byl to prostor pro „utajené slavení“, vysvětloval. Dvacet let nato objekt zakoupil za dědictví po Charlottě.

Podle základních údajů, které mi o svém životě sdělil, se narodil se 14. dubna 1939 ve Vídni a jméno dostal podle „písň Horsta Wessela“, což byla nacistická hymna. Druhé jméno „Arthur“ rodiče vybrali na počest otceva soukmenovce a osobního přítele Arthura Seyss-Inquarta, Horstova kmotra, právníka s obroučkami z želvoviny, který jídal u Hitlerova stolu; po anšlusu krátce zastával funkci rakouského kancléře a byl guvernérem Východní marky – jak zněl název Rakouska ve Třetí říši. Nedlouho po Horstově narození byl Seyss-Inquart v Hitlerově kabinetu jmenován

ministrem bez portfeje a záhy nato obdržel úkol řídit správu Nizozemska. V poslední vůli z 29. dubna 1945 Hitler Seyss-Inquarta jmenoval ministrem zahraničí. Několik měsíců nato byl Horstův kmotr dopaden, souzen v Norimberku a za spáchané zločiny oběšen.

Byl jsem proto překvapen, když jsem na zdi poblíž Horstovy postele spatřil malý černobílý snímek Seyss-Inquarta, zastrčený do rámečku s fotografií Horstova otce Otta, a poblíž olejomalbu Horstova dědečka, generála Josefa Wächtera, který za první světové války sloužil v říšské armádě. Na jiné stěně místnosti visela fotografie Charlotty z roku 1942. Horst usínal v kruhu rodiny.

Seznámil mne také se svou manželkou, Švédkou Jacqueline, rozenou Ollénovou. Obývali v přízemí zámku dvě útulné komnaty, vytápěné velkými kamny na dřevo, i když jejich vzájemný vztah působil méně vřele. Horst uvařil čaj, hovořil o svých rodičích s většími sympatiemi než Jacqueline a bylo hned zjevné, že v jeho srdci zaujímají zvláštní místo. Zvláště blízko měl podle všeho k matce, o kterou pečoval v posledních letech jejího života; jak jsem se měl následně dozvědět, byl jejím nejoblíbenějším dítětem. Její vztah se čtveřicí Horstových sester byl obtížnější a tři se odstěhovaly do zahraničí.

Při této úvodní návštěvě mi Horst zdůraznil, že otce skoro neznal: za války byl od rodiny odloučen velkými vzdálenostmi. Zatímco rodina pobývala v Rakousku, on byl v Krakově či Lvově, v Itálii nebo v Berlíně.

Dozvěděl jsem se, že byl sukničkář, po válce zmizel a pak zemřel v Římě.

Víc mi Horst během první návštěvy neřekl. Vysvětlil mi, že zámek je jaksi nepřímo darem od Otta, útočištěm a místem útěchy. Když mu bylo třicet, řekl, „vypadl jsem z normálního života“. Kvůli otcově historii odvrhl obvyklý život a zkusil hledat alternativu.

Normální život pro Horsta skončil rokem 1945. Když Německo prohrálo, bylo mu šest let. „Byl jsem vychován jako mladý nacista – a pak znenadání ze dne na den bylo všechno jinak.“ Kolaps režimu, zhroucení všeho, co rodinu obklopovalo, a rozpad šťastného dětství představovaly národní i osobní trauma. Zmínil se o oslavě svých narozenin v dubnu 1945, kdy seděl před rodinným sídlem v Thumersbachu s vyhlídkou na Zellské jezero. „Byl jsem sám a věděl jsem, že si tu chvíli budu pamatovat celý život.“ Při vzpomínce na to, jak britské a americké letouny svrhávaly do jezera zbývající bomby po náletu, se mu lámal hlas. „Dům se začal třást, vzpomínám si...“ Jeho hlas se vytratil, zvlhly mu oči, cítil jsem ten třas. Na chvíli se tiše rozplakal.

Poté mne Horst provedl po zámku s ohromným množstvím velkých i malých místností. Skončili jsme v jeho ložnici v prvním patře, před zrakou Josefa, Otta, Charlotty a kmotra Arthura. Horst vytáhl Charlottino album s fotografiemi, sedli jsme si k sobě a obrázky nám ležely na kolenou. Horst se zmínil o rozsáhlém rodinném archivu, zahrnujícím objemnou vzájemnou

korespondenci rodičů, matčiny deníky a vzpomínky zapsané pro děti, pro budoucnost. Onoho dne jsem tyto materiály neměl možnost vidět, ale vzpomínka na ně mi nescházela z mysli.

Něco mi však Horst přece jen ukázal: několik stránek z deníku z roku 1942, svazečku zaplněného matčiným energickým rukopisem. Zajímalo mne datum 1. srpna, ten den, kdy Hans Frank navštívil Wächterovy ve Lvově, aby tu oznámil realizaci konečného řešení v celém haličském distriktu. Jeho proslov znamenal rozsudek smrti nad statisíci lidí. Deníkový záznam z toho dne udával, že si Frank zahrál s Charlottou šachy.

Vrátili jsme se ke snímkům z alba: zaznamenávaly příběh rodinného života, dětí a prarodičů, oslav a pobytů na horách. Wächterovi, spokojená rodinka. Byly tu fotografie jezer a na jedné – jediné, kterou jsem kdy spatřil – Otto plaval. „Otec plavání miloval,“ řekl Horst. Na dalším listu s vročením 1931 usměvavý muž vytesával do zdi majzlíkem hákový kříž. Kdosi stál před budovou a vítala ho linie paží pozvednutých v nacistickém pozdravu. *Dr. Goebbels*, stálo pod fotografií. Tři muži při hovoru na krytém nádvoří. Pod snímkem dvojice písmen: *A. H.* Byl to Otův hranatý rukopis. Spolu

Otto při plavání v Zellském jezeru, asi 1944

s Adolfem Hitlerem, dozvěděl jsem se, tu je zachycen jeho fotograf Heinrich Hoffmann a kdosi třetí. „Otec to není,“ řekl Horst. „Možná Baldur von Schirach.“ Von Schirach byl velitelem Hitlerjugend a byl také odsouzen v Norimberku. Jeho vnuk Ferdinand je vynikající spisovatel.

Otáčeli jsme stránky. Vídeň, podzim 1938, Otto v uniformě SS ve své kanceláři v paláci Hofburg. Pol-

Horst se sourozenci, Lvov, 1943

sko, podzim 1939, vypálená stavba, uprchlíci. Ulice plná lidí v zimním oblečení, jakási stará paní v šátku a s bílou páskou na ruce. Žid z varšavského ghetta, vyfotografovaný Charlottou. Snímek Horsta se třemi ze čtyř sester. „Březen 1943, Lvov,“ napsala dospod Charlotte.

Prosluněný den s táhlými stíny. Horstův vzkaz Ottovi. „Drahý tatínku, natrhal jsem Ti kytičky, pusku, Tvůj Horsti-Borsti.“ V roce 1944 mu bylo pět let.

Kolem ošemetných otázek jsme našlapovali po špičkách. Zeptal se mne na dědečka a mlčky vyslechl podrobnosti. Já se zeptal na jeho rodiče a jaký měli vztah. „Matka byla přesvědčená, že otec má pravdu, že si počiná správně.“ Nikdy o něm v Horstově přítomnosti neproněsala křivé slovo. Pak ale pochopil, že věc měla svou temnou stránku. „Samozřejmě se kvůli otci cítím provinile.“ O těch „hrozných věcech“, které

režim prováděl, sice věděl, ale do jeho každodenní existence pronikly až později. Poválečné období bylo dobou mlčení. V Rakousku se o těchto událostech nikdo nechtěl bavit, tehdy ani teď. Letmo se zmínil o problémech s příbuznými, se synovci a neteřemi, ale neuvedl nic konkrétního.

Změnili jsme téma. Charlotte si přála, aby Horst byl úspěšným právníkem, jako otec, ale on se rozhodl jinak. Žádná studia, sdělil Charlottě: zmizí do lesů, najde si jinou cestu. „Sbohem, matko.“ Jeho hledání samostatnosti pro ni bylo hlubokým zklamáním. Počátkem sedmdesátých let se ve Vídni seznámil s malířem Friedensreichem Hundertwasserem a padli si do oka. „Věděl jsem, že mě Hundertwasser bude potřebovat, že si budeme rozumět, protože byl ostýchavý jako já.“ Horst umělci dělal asistenta a v doprovodu své novomanželky Jacqueline kormidloval jeho loď *Regentag* neboli „Deštivý den“ při plavbě z Benátek na Nový Zéland. Po cestě se jim narodila dcerka Magdalena, jediné dítě. To bylo v roce 1977.

„Hundertwasserovo židovství mi psychicky pomáhalo,“ pokračoval Horst. „Možná i u vás, Philippe, mě nějak láká to, že jste Žid.“ Malířova matka se Horsta bála. „Znala otcovo jméno, věděla, kdo byl, a s jejími zkušenostmi z války, když musela nosit Davidovu hvězdu...“ Při těch slovech mu prsty přeběhly po paži, kde by se nosila páska.

Avšak otcova historická zodpovědnost, vysvětloval, je složitá záležitost. Rasové teorie Otto odmítal,

nemyslel si, že Němci jsou nadlidi a všichni ostatní jen *Untermenschen*. „Chtěl konat dobro, dostat věci do pohybu, najít řešení problémů po první válce.“

Tak to vnímal Horst. Jeho otec byl slušný člověk, optimista, který se snažil konat dobro, ale pohltily ho hrůzy způsobené jinými.

Naslouchal jsem mu trpělivě. Nechtěl jsem narušit atmosféru první schůzky.

Několik dní nato, už po návratu do Londýna, jsem od Horsta dostal zprávu. „Byl jsem vděčný za Vaši návštěvu v Hagenbergu, díky níž jsem se dozvěděl o tragické historii rodiny Vašeho dědečka ve Lvově.“ Nabídl mi adresu člověka ze Lvova, polského Žida, kterému prý Horstův otec zachránil život. „Žalostná situace Židů,“ dodal, byla v té době „obecně považována za *Schicksal*.“ Německé slovo znamená „osud“.

Pokud jde o jeho vlastní situaci, napsal mi, že jsem mu svou návštěvou ulevil v jeho samotě. Ostatní členové rodiny o minulosti nechtějí mluvit a jeho snahy odsuzují. Nepřejí si, aby na život Otta von Wächtera padlo ostré světlo.

První setkání ve mně vyvolalo fascinovanou zvědavost. Horsta nešlo nemít rád: byl mírný, vystupoval otevřeně, vypadalo to, že nemá co skrývat. Syn, který chce v otcově životě hledat to dobré – ale současně odmítá představu, že by Otto Wächter nesl jakoukoli reálnou zodpovědnost za hrůzné události, k nimž na území pod jeho vládou došlo. Chtěl jsem se o jeho rodičích dozvědět víc. Na detailech záleží.

1901

Otto

Otto Gustav Wächter se narodil 8. července 1901 ve Vídni. Jeho otec, důstojník rakousko-uherské armády Josef Wächter, byl zanícený stoupenec monarchie, nacionalista a bojovný antisemita. Pocházel z německojazyčné rodiny z Čech, z městečka Havraň v Sudelech na severním okraji říše. Oženil se s Marthou Pfobovou z bohaté vídeňské rodiny a měli spolu tři děti.

Otto měl dvě starší sestry, Herthu (ročník 1898) a Ilsu (1900), ale coby nejmladší dítě a jediný syn se těšil zvláštním výsadám. Dvorní fotograf pořídil snímek rodiny v době, kdy Ottovi bylo jen několik měsíců. Vedle Marthy stojí Josef s širokým knírem a v uniformě a pyšně a opatrně drží synka. Jde o formální podobiznu, zrcadlo života zasvěceného vladaři a říši.

Otto s rodiči a sestrami, 1901

Útlé dětství Otto strávil ve Vídni, jež si tehdy užívala vrchol své moci a procházela obdobím bohatství a intelektuální kreativity. Uměleckým ředitelem Opery byl Gustav Mahler, Sigmund Freud rozvíjel myšlenky psychoanalýzy, Josef Hoffmann a Koloman Moser uvedli v život progresivní sdružení výtvarníků a návrhářů

Otto, asi 1908

s názvem Wiener Werkstätte. Železnou pěstí a ze stanoviska vyhroceného antisemitismu městu vládl primátor Karl Lueger. Otto navštěvoval Volksschule na Albertgasse v osmém vídeňském okrsku. Podle vysvědčení vykazoval „velmi dobré“ studijní výsledky.

Když mu bylo sedm let, přestěhovala se rodina do Terstu u Jaderského moře. Zde nastoupil na Deutsche Volksschule na via della Fontana poblíž hlavního nádraží. Naučil se italsky, prokázal nadání

na jazyky a dosahoval „chvályhodného“ pokroku – s výjimkou psaní, jež bylo jen „dostatečné“. Poprvé obdržel svaté přijímání, nastoupil na střední školu a v Militärschwimmschule se naučil plavat. Byl cílevědomý, sebevědomý a v uniformě se už tehdy cítil dobře.

V Terstu rodina zažila vypuknutí války v létě 1914. Jakožto major císařské a královské armády byl Josef povolán do Haliče a následně povýšen na velitele 88. pěšího pluku poblíž Lvova. Otto se s matkou

a sestrami odstěhoval do Českých Budějovic a jeden rok strávil v Českém Krumlově. Ve výuce dějepisu se mimo jiné dostal k Caesarovi a galským tažením, tělovcik se zaměřoval na základy ozbrojeného i neozbrojeného boje.

Roku 1916 po takřka osmdesáti šesti letech panování zemřel císař František Josef I. Dva roky nato válka skončila, čtyři sta let vlády rodu Habsburků také a z Rakouska zbyl jen pahýl někdejší slávy. Pro rodinu Wächterů, která se nyní vrátila do Terstu, to byly časy hmotné nouze. Josef vložil rodinné úspory do vládních úpisů, které se vinou finančního krachu po skončení války staly bezcennými. Obdržel však za statečnost řád Marie Tezerie; jeho udílení bylo nafilmováno a zachováno pro potomstvo, díky čemuž jsem mohl na vlastní oči vidět tu chvíli, kdy se stal šlechticem. Tato počta dovolovala jemu a následně i Ottovi užívat titulu „svobodný pán“ (*Freiherr*), a z Wächterů mužského pohlaví se tak stali von Wächterové.

Otto odmaturoval v létě 1919 a získané vysvědčení mu umožňovalo zapsat se na právnickou fakultu Vídeňské univerzity. Zde se imatrikuloval 18. října 1919, v období nepokojů podnícených zhroucením císařství a revolucí v Rusku. Mezi uprchlíky, kteří z východních oblastí někdejšího impéria proudili do centra, byl též Hersch Lauterpacht ze Lvova, který se na právnickou fakultu zapsal současně s Ottem a čtvrt století nato zformuloval pojem zločinů proti lidskosti, jichž se měl jeho spolužák stát spoluviníkem.

*Otto, Vídeňská univerzita,
studentský index, 1919*

Snímek v Ottově student-
ském indexu zobrazuje cí-
levědomého mladíka s or-
lím profilem, hustou kšticí
a velkým motýlkem pod kr-
kem. Na fakultě odchodil de-
vět semestrů a navštěvoval
přednášky slavných profeso-
rů, mimo jiné Hanse Kelsena,
který vyučoval mezinárodní
právo, nebo vypjatého nacio-
nalisty Alexandra Hold-Fer-
necka, podle jehož slov bude
muset uplynout milion let,
než vznikne „skutečné mezi-
národní právo“. Židovský pů-
vod měli mezi profesory Ste-
phan Brassloff, specialista na

římské právo, a Josef Hupka, odborník na meziná-
rodní obchod.

Otto byl sportovec a jakožto člen vídeňského ves-
lařského klubu Donauhort se v osmiveslici stal jed-
ním z mistrů Rakouska. Roku 2017 vydal klub bro-
žurku u příležitosti 150. výročí založení a Otto tu je
uveden jako „zvláště úspěšný, zvláště oblíbený“ člen.
Chodil na horolezecké túry a trávil víkendy v lyžař-
ském letovisku u Vídně. Obklopoval ho početný kruh
přátel včetně žen, které oceňovaly jeho energičnost
a citlivost.

Na fakultě se Otto začal politicky angažovat, přičemž ho k tomu motivovaly postoje jeho otce: nacionalismus pramenící z německojazyčných Sudet. Josef patřil mezi první členy Německého klubu (*Deutscher Klub*), výlučně pánského konzervativního spolku, který podporoval pangermánství a odmítal příliv Židů a dalších uprchlíků z teritorií bývalé říše. „Nakupujte jen od árijských firem!“ radil členům klubovní bulletin.

V březnu 1921 – krátce předtím, než byl jeho otec jmenován ministrem obrany – se Otto zúčastnil velkého protižidovského protestu v centru Vídně, zorganizovaného Svazem antisemitů (*Antisemitenbund*), jenž vznikl o dva roky dříve. Čtyřicet tisíc demonstrantů volalo po tom, aby byli Židé zbaveni základních občanských a majetkových práv a aby stát vyhnal všechny, kdo se přistěhovali později než v září 1914. Došlo k útokům na židovské obchody a na pasažéry v tramvajích. Otto byl zatčen, obviněn a souzen u vídeňského okresního soudu, který ho odsoudil ke čtrnácti dnům žaláře s podmíněčným odkladem na jeden rok. V tisku byl označen za „monarchistu“. Ani ne dvacetiletý se poprvé ocitl v rozporu se zákonem.

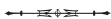
Nabytá zkušenost v něm podnítila zájem o politiku. Ve vídeňském archivu jsem objevil jeho členský průkaz Národně-socialistické strany Rakouska z roku 1923. Ve dvaadvaceti letech se přiřadil k prvním stoupencům někdejšího Vídeňana Adolfa Hitlera. Mladý student práv – hnáný odporem k marxismu,

antisemitismem a ambicemi – vstoupil do rakouské odnože politické strany, a získal tak vazbu na Němec-ko. Rok nato složil státnice. S navštívenkou s nápisem DR OTTO FREIHERR VON WÄCHTER – s titulem, ale bez peněz – nastoupil jako koncipient u různých soudů, aby vybrousil své argumentační a advokátské schopnosti. V prosinci 1925 mu vídeňský odvolací soud vydal osvědčení, v němž potvrzuje jeho praktický přístup, právnické znalosti a „chování, jemuž není co vytknout“.

V roce 1926 nečekaně zemřela jeho matka. Přestěhoval se do malého bytu v Bräunerstrasse č. 3 poblíž Svatoštěpánské katedrály v samém srdci Vídně. Pořídil si nový hlavičkový papír – se zlatým W a korunkou svobodného pána – a zahájil sérii koncipientur v obchodním právu. Na jaře 1929 už měl místo u jistého dr. Völkerta v domě z 19. století ve čtvrtém okrsku. V sobotu 6. dubna se politicky aktivní, společensky angažovaný veslařský šampion a začínající právník odebral na Jižní nádraží a hodlal víkend strávit lyžováním na nedalekém Schneebergu. V doprovodu jednoho muže a jedné ženy nastoupil na vlak do Puchbergu, vešel do kupé a posadil se. Proti němu seděla atraktivní mladá brunetka.

Ten okamžik ho uvedl do nového světa, světa průmyslu, peněz a ještě větších ambicí.

1908

Charlotte

Tou mladou brunetkou byla Charlotte Bleckmannová, dvacetiletá studentka výtvarné školy, která se nedávno vrátila z ročního pobytu v Anglii. Podnikala víkendový výlet do hor a doufala, že potká nápadníka.

Charlotte – o sedm let mladší než Otto – se narodila roku 1908 v Mürzzuschlagu sto kilometrů jihozápadně od Vídně. Toto městečko zahnížděné v relativně nižších Štýrských Alpách, v údolí protínaném pozvolně plynoucí řekou Mürz, bylo mezi lidmi známo coby konečná dráhy na Semmering, první horské železnice na světě, jež zahájila provoz v roce 1854. Dnes městečko ztratilo na významu: slávy se domáhá tím, že zde Johannes Brahms napsal Čtvrtou symfonii a po druhé světové válce se v něm narodila Elfriede Jelineková, laureátka Nobelovy ceny za literaturu.

Charlotte byla čtvrtá ze šesti dětí blahobytného evangelíka Walthera Bleckmanna a jeho ženy, katoličky Mety. Rodina vlastnila ocelárnu, kterou založil Charlottin dědeček; podnik proslul kvalitou své produkce, využívané ve výrobě špičkových břitů a nástrojů. Továrna zaměstnávala dva tisíce lidí – čtvrtinu populace města.

Sto let nato už po Bleckmannech v Mürzzuschlagu takřka nebylo ani stopy. Ocelárna měla jiného majitele a panský dům se zahradou u vchodu do továrny, kde se Charlotte narodila a kde spolu s pěti sourozenci vyrůstala, byl dávno pryč. V nedaleké vile Luisa, kde žili její bratřenci a sestřenice, sídlila střední škola pojmenovaná na počest Herthy Reichové, jedné z devětdvaceti židovských obyvatel města, kteří odtud byli vyhnáni po převzetí moci nacisty v březnu 1938. Fotografie v Charlottině albu umožňovaly učinit si dojem o jejím světě: místnosti s dřevěným táflováním, ručně vyráběný nábytek, olejomalby na stěnách, knihy, dřevěný kůň a ohromný dům pro panenky.

Dochoval se snímek rodiny Bleckmannových z února 1914, po narození posledního, šestého potomka.

Charlotte s rodiči a sourozenci, asi 1914

Šestiletá Charlotte se sebevědomě dívá přímo do objektivu. Stojí vzpřímeně, je nonšalantní a ve vlasech má květ. Přísný Walther i laskavá Meta ji milovali; dívka měla silnou vůli. Bleckmannovi se záhy po vzniku fotografie domohli velkého bohatství a jejich poměry se změnily: válka zvýšila poptávku po oceli kvůli výrobě zbraní a parních strojů pro lokální spoje. V roce 1916 firma Orenstein & Koppel zkonstruovala

lokomotivu *Lotte*, pojmenovanou na Charlottinu počest; stroj sloužil na úzkokolejce mezi továrnami v Mürzzuschlagu a Hönigsbergu.

V listopadu 1918 válka skončila. Kancléř Karl Renner v projevu k rakouskému parlamentu vyhlásil, že rakousko-uherská říše je na kolenou a národní ponížení i hospodářská tíseň ukazují na potřebu spojení s Německem, aby země nesloužila cizím kapitalistům. Namísto toho smlouva ze Saint-Germain-en-Laye, podepsaná v září 1919, Rakousku vnutila nezávislost a neměnné hranice. Bolzano a jižní Tyrolsko byly postoupeny Itálii, německojazyčné Sudety byly přičleněny k Československu a rozsáhlé oblasti Štýrska a Korutan připadly Jugoslávii. Mürzzuschlag se ocitl na východním konci maličkého Rakouska a v blízkosti nově vzniklého království Slovinců a Chorvatů.

I vprostřed politického chaosu však všední život šel dál. Ke třináctým narozeninám dostala Charlotte od tety Augusty zápisník, takzvaný *Stammbuch* neboli „knihu rodu“. Sem si zaznamenávala každodenní události a deník si od té chvíle vedla až do smrti: na stránkách se kupila věnování, písničky, kresbičky a vzpomínky na příbuzné a přátele.

Charlottin Stammbuch, 1925

V zápisech se odrážel svět blahobytu, rozdělený mezi velký rodinný byt na Belvederegasse ve Vídni a Mürz-zuschlag s častými výjezdy po celé Evropě. Jeden rodinný přítel, proslulý radiolog, sem perem načrtl kresbu „Gala Petra“, švýcarské mléčné čokolády, kterou dívka milovala. Anglický nápadník jí zapsal verš z Roberta Browninga: *all's love, yet all's law*. Jeden ctitel ji na náčrtku zachytil ve světležlutých šatech s jemnou kytičkou sytě rudých květů, jiný nabízel společnou cestu vlakem.

Coby dcera oceláren si Charlotte užívala šťastné a blahobytné dětství pod dohledem přísných, ale spravedlivých rodičů. Nejprve se vzdělávala pod vedením domácího učitele, pak se zapsala na malé reálné gymnázium ve Vídni a nakonec na katolické reálné gymnázium na Wienhauptstrasse. Ostýchává, ale přitom družná Charlotte osvědčovala v přátelství hlubokou věrnost a k mnoha lidem, s nimiž se v mládí seznámila, si uchovala upřímný vztah po celý život.

Měla blízko k dědečkovi z matčiny strany, klasickému filologovi a školnímu inspektorovi Augustu von Schneidlerovi, autorovi několika učebnic latiny, který též pořídil německý překlad Homérovy *Iliady* i *Odyseey* a s oblíbenou vnučkou procházel po zahradách u Belvedere. „Ano, vysoký starý pán, už na odpočinku, lehce nahrbený, s rukama za zády, si hrdě vykračoval s mou babičkou, ... přesný jako hodinky,“ vzpomínala s odstupem mnoha let. Zahrady poskytly kulisy pro schůzky s mladíky.

V sedmnácti letech se Charlotte přestěhovala k tetě Augustě, operní zpěvačce; rodiče doufali, že pobytem s ní se otupí dceřina vzdorovitost. Charlotte si začala vést pravidelný deník a setrvala u toho od prvního zápisu z 1. ledna 1925, v němž popisuje Nový rok strávený s rodiči, následujících pětadvacet let. Další záznamy se týkají školy a obědů, lekcí angličtiny, kadeřníků, klavíru, opery, výletů na venkov s Verou, Pussi a dalšími kamarádkami, prázdnin v Zell am See a sportování na kurtu a v horách. Díky rodinnému blahobytu byla Charlotte v Mürzzuschlagu jednou z prvních řidiček automobilu.

V září 1925 s rodiči a bratrem Heinim odjela do Anglie. „Neuvěřitelně nudnou“ monotónní cestu přes kontinent osvěžoval občasný flirt. „Pokukujeme po sobě s velmi hezkým Židem,“ poznamenala si ve vlaku z Norimberka do Frankfurtu. Rodiče ji doprovodili do dívčí internátní školy Granville House v Eastbourne. Následující školní rok zdokonalovala své znalosti angličtiny pod vedením ředitelky Idy Foleyové, sestry Arthura Conana Doylea. S Fido, jak jí Charlotte říkala, se spřátelily.

V Granville House hrála Charlotte pozemní hokej a stala se vynikající jezdkyň. V dopisech rodičům popisuje návštěvy místního katolického kostela, lekce řečnictví a divadelní představení včetně *Julia Caesara* („docela dobré, Brutus nic mimořádného“) a *Kupce benátského* („vzrušující“). Probudila se v ní vášeň pro operu, zvláště Wagnera a Čajkovského, a začala

oceňovat poezii Ruperta Brookea a Williama Wordsworthe. Lekce fotografování podnítily zájem o galerie a výtvarné umění a podstatnou část vánočních prázdnin strávila v Londýně návštěvami muzeí včetně Národní portrétní galerie („krásná“), Tate Gallery („famózní“) a Národní galerie („nemohla jsem se vynadívat“). V Britském muzeu obdivovala knihovnu v přízemí.

Charlotte byla společenský tvor, pozorovatelka lidí kolem sebe („čaj na Strandu, viděla úžasného mužského“) s oblibou v procházkách po ulicích („krása“). Vyhledávala kadeřníky, chodila na plesy (s maskami i bez), navštěvovala kina, divadla i operu (za jediný měsíc *Růžového kavalíra*, *Carmen*, *Bludného Holandana* a *Tristana a Izoldu*). Na jaře 1926 podnikla s kamarádkou Lieselotte Lorenzovou a bez mužského doprovodu cestu autem po jižní Anglii. Věděla, že odpověď by byla odmítavá, a tak se rodičů vůbec nepotala na povolení. „Byla jsem opravdu hrozné dítě,“ přiznala. Dívky navštívily Dorchester, Exeter, Totnes a pak Cornwall a vracely se přes Oxford. Druhý plánovaný výlet do Paříže zrušily kvůli generální stávce.

Stammbuch zaznamenává jména mnoha kamarádek s anglickými jmény: Cynthie Cottrellové, Joyce Smithové, Bette Clarkeové, Ruth Bennettové. Vyskytuje se tu i několik Němek, mimo jiné Mizzi Getreuerová, jejíž jméno jsem našel na seznamu obětí koncentračního tábora Stutthof v Polsku dvacet let nato.

V červenci její pobyt v Anglii končil. Po svátečním

rozlučkovém obědě s Fido se parníkem přemístila do Dánska. Stála na palubě, „dokud má nejmilejší Anglie a její světla nevyhasly“, a bylo jí těžko v duši. „Bylo mi do pláče,“ zapsala si, „ale neplakala jsem.“

Na podzim se Charlotte ve Vídni vrátila do rodinného bytu na Belvederegasse a nastoupila na Vídeňskou ženskou akademii a školu pro volné a užité umění se sídlem na Siegelgasse ve třetím okrsku. Spolu s třemi sty spolužačkami navštěvovala kurzy kreslení a návrhářství, vedené renomovanými umělci, povětšinou muži. Seznámila se s návrhářem Josefem Hoffmannem z Wiener Werkstätte a získala vybroušený vkus.

Mimo půdu školy vedla společenský život, procházela se po Vídni s dědečkem Augustem, navštěvovala koncerty Vídeňské filharmonie, trávila volné dny v Mürzzuschlagu, lyžovala a zdolávala hory v okolí. V květnu 1927 rodina v panském domě oslavila zlatou svatbu prarodičů Scheindlerových z matčiny strany. Obřadu požehnal místní hodnostář, biskup Ferdinand Pawlikowski, vlivný rodinný přítel s vynikajícími konexemi ve Vatikánu.

Charlotte neprojevila ani náznak zájmu o politiku. Zcela zásadním cílem však pro ni bylo nalezení slušného manžela.

1929

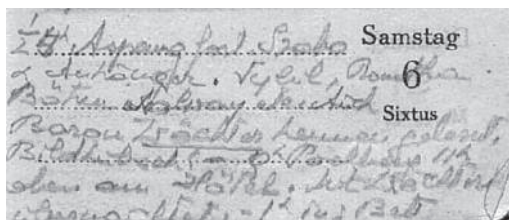
Vídeň

V sobotu 6. dubna se Charlotte probudila v rodinném bytě na Belvederegasse, a když hodiny katolického kostela sv. Alžběty odbily osmou, zazvonil telefon. Dobrý známý se ptal, jestli by nechtěla strávit víkend v ne-dalekém letovisku na Schneebergu. Jakožto zkušená a soutěživá lyžařka tuto horu znala dobře, avšak jinak pro ni volající nebyl atraktivní. Protějšek její váhání vycítil a dodal, že se k nim přidá světová šampionka v krasobruslení a držitelka olympijského zlata Herma Szaboová. Herma byla s Charlottou vzdáleně spřízněná a vždycky se kolem ní rojili atraktivní mladíci.

Na Jižním nádraží ovšem Charlotte zjistila, že o žád-ného z Herminých osmi průvodců nemá bezprostřední zájem, a rozhodla se sednout si cestou do Puchbergu do jiného kupé. Přistoupili k ní tři elegantně vyhlíže-jící mladí lidé – dívka a dva muži. „Zvlášť se mi líbil ten vysoký blondák,“ vzpomínala Charlotte, ale ten měl partnerku, tak se rozhodla nechat ho být. Vysoký blondák jí byl představen jako „baron Wächter“ a po dobu cesty vedli s Ottem von Wächterem nezávaznou konverzaci.

Než vlak dojel do Puchbergu, vyšlo najevo, že ta mladá dáma je jen Ottova sestra Hertha, a nebyl tu proto důvod, proč se o Otta blíže nezajímat. „Můj nový *Freiherr* byl vysoký, štíhlý, sportovec, s jemnými rysy a překrásnýma rukama,“ zapsala si. „Na malíčku pravé ruky měl diamantový prsten a měl ušlechtilý zevnějšek, jakého si každá dívka všimne.“ Nakonec Charlotte strávila s touto skupinou celý víkend a s Herthou měly společný pokoj. Lyžovali – škádlila Otta, když jí navoskoval lyže, „což předtím žádný pán neudělal“ – a na obědy chodili do Fischerhütte. S každou další hodinou Ottova atraktivita vzrůstala.

Připojil se k nim Emanuel Braunegg, zvaný Manni, Ottův nejlepší kamarád z univerzity. Od Manniho se o národním veslařském šampionovi, který se chce stát významným právníkem, dozvěděla víc. Do Vídně se vraceli společně. Otto slíbil, že zavolá, ale nevěřila mu stoprocentně a pro jistotu si opatřila i jeho číslo. Večer si do deníku zapsala jeho jméno a podtrhla je: baron Wächter. Roky nato vzpomínala, že toho dne „jsem se zamilovala do hezkého, veselého Otta“.

Charlotte, zápis v deníku, sobota 6. dubna 1929

Z jejich rozhovorů se nedozvídáme žádné podrobnosti. Nelze doložit, zda byla řeč o jejích uměleckých studiích nebo jeho politických aktivitách, o tom, že je v podmínce, nebo o členství v nacistické straně.

Dva týdny uběhly bez jakéhokoli vzájemného kontaktu, načež se Charlotte srazila s drožkou. Shánění právníka jí poskytlo záminku kontaktovat Otta, který ji den nato navštívil na akademii a poradil jí. Znovu se pak viděli tři týdny nato po jejím návratu z dovolené v Itálii. Čtvrtého května mu z Říma poslala pohlednici Andělského hradu s viditelnou kupolí Svatopetského dómu v pozadí. „Vždycky držím slovo,“ napsala, „v pondělí se vracím,“ ale žádné jiné obavy nezmínila. Soukromě si ovšem zapsala: „Kdoví, která dívka Otta mezitím svede?“ Tyto obavy měly přetrvat po mnoho let.

Čtrnáct dnů nato si šli zatancovat. Otto ji doprovodil domů a pokusil se ji políbit. Nebránila se, ale on se den nato omluvil a připojil žádost: „Mimochodem, chcete si mne vzít?“ Se smíchem odmítla: není si jista, zda to myslí vážně, zároveň jí záleží na tom, aby dostudovala, a nechce se stát paničkou v domácnosti. Vskrytu byla nadšená. „Naše mladá, rozkvétající láska byla tak krásná a já se cítila tak šťastná.“

Dozvěděla se o ctižádostivém, veselém, vtipném a flirtujícím Ottovi víc. Je hrdý na svého otce Josefa a je zkroušen nečekanou smrtí matky, která pocházela z bohaté vídeňské rodiny Pfobů. Rodinné peníze ovšem přišly vniveč, když Josef na konci

války – „z lásky k vlasti,“ jak jí řekl Otto – vše vložil do válečných úpisů. Otto má šlechtický titul, ale dědit nebude.

Během toho dlouhého prvního léta spolu mluvili často, procházeli se v městských sadech, navštěvovali Prater, sedali na lavičkách na náměstí Hrdinů, pronajímali si lodičky v Tullnu. O Ottových osmadvacátých narozeninách pozorovala toho „veslařského darebu“ a menší celebritu při soutěži na Dunaji. Rodičům o Ottovi neřekla, protože měl kolem sebe mnoho dalších žen a často s nimi i v její přítomnosti flirtoval. Povšimla si, že rád lidi objímá a rád se jich dotýká; to do ní vsadilo semínka žárlivosti, která zapustila hluboké kořeny. Urazila se, když věnoval růži její kamarádce Anitě; ponechávala si proto další možnosti otevřené a přijímala různá podobná pozvání jako tehdy od zcela neznámého člověka z vlakového kupé. Dokonce dovolila Viktoru Klarwillovi, přezdívanému Zybil, jehož prohlásila za „polovičního Žida“, aby vytrval ve svých marných námluvách.

Toho léta podnikla Charlotte spolu s matkou, biskupem Pawlikowskim a jeho podsaditým přítelem ve středním věku, velebným pánem Allmerem, který s ní rád flirtoval, cestu autem po Evropě. Jeli přes Švýcarsko a Francii do Španělska. Lourdy v ní zanechaly „příšerný dojem“: stovky lidí o berlích v procesí k hlavnímu náměstí. V Barceloně navštívili Světovou výstavu, ochutnali muškátová vína, prohlédli si chrám Sagrada Familia, viděli býčí zápasy v Castell de Mar

a navštívili „romantická skaliska“ v Montserratu. Ve Figueres monsignor Allmer rozesmál Charlottu svými pitomými vtípky tak, že se pomočila.

Otto tou dobou sjížděl Rhône v kanoi a s Charlottou si posílali pohlednice a dopisy; všechny si schovávala. Koncem léta Otto navštívil Mürzzuschlag, ale jejich vztah zůstal tajemstvím. „Milovala jsem ho, ale nemohla své city dát najevo rodičům.“ Představu urozeného krasavce v rodině přivítala Charlottina „Mutti“ s nadšením. Když na podzim znovu začala výuka, vozila Charlotta Otta – říkala mu „Tschaps“, úpravou z anglického *chap*, „chlapík“ – z jednoho soudního stání na druhé. Opera a koncerty ho moc nezajímaly, a tak chodili do kina. Úspěch u advokátských zkoušek Charlotte odměnila hliněnou vázou zdobenou vyobrazeními jejich společných aktivit.

O Vánocích Otto lyžoval v Kitzbühelu – bez ní. Žadonila, aby mohla jet s ním, ale otec jí to nepovolil, a tak „velice smutná“ zůstala doma. Každodenně si telefonovali a jeden jejich velice nákladný hovor trval hodinu a devět minut.

S nástupem roku 1930 se kolem Charlotty vyrojili nové nápadníci, zatímco Otto byl náladový. V lednu si společně zašli na ples – ve žlutých večerních šatech z krepdešínu s volánky byla překrásná – a tančili spolu do tak pozdní hodiny, že to v ní podnítilo naděje, ale pak zas nastalo třídní ticho. Pak další ples, výlet na Schneeberg, lyžařská soutěž v Altenmarktu. Otto

obracel svůj zájem k bývalé přítelkyni Melitě a Charlottě někdy celé dny nezavolal. „Nikdy jsem si u něj nemohla být jistá,“ vzpomínala Charlotte. „Jeho počínání, kdy dívky objímal ihned poté, co se seznámili, ve mně znovu a znovu probouzelo pochybnosti, jestli to se mnou skutečně míní vážně.“

Koncem jara události podle všeho nabraly tempo. Vydali se na horskou túru: nahoru pěšky, dolů na lyžích. Jeden den vyrazili ve čtyři ráno k horské boudě s nezapomenutelnými výhledy přes Königsspitze. Jedna lavina za druhou, burácení, „nezapomenutelné“, zapsala si Charlotte. Pak nahoru na Schöntaufspitze, 3000 metrů nad mořem, kde se objali. Tři hodiny nahoru, deset minut dolů a pak k zámku s úžasnými výhledy na Merano. Intimní noc v Bolzanu, ale nevydala se mu celá.

Vztah postupoval pomaleji, než by si přála, ale současně se začínala rozvíjet Charlottina umělecká kariéra. Doma u rodičů si zřídila ateliér a její textilní návrhy se začaly dobře prodávat („1350 šilinků za první rok, na začátečnici hodně“).

Vybavená soubory kreseb podnikla cesty do Drážďan a Hannoveru, jež s sebou přinesly další prodeje a nové flirty. Zachovala ale Ottovi věrnost.

Na podzim bez vědomí jejích rodičů podnikli spolu s Mannim Brauneggem třítydenní cestu do Itálie,

Charlotte, hlavičkový poznámkový papír, 1932

vybaveni čluny, nafukovací matrací a třemi stany. Ve Veroně zhlédli představení *Borise Godunova* od Modesta Musorgského, u Lago di Garda přenocovali v olivovém háji poblíž Sirmione. Kolem Otta se to hemžilo „krásnými signorinami“ a Charlotte dumala, jestli si na tu pozornost, kterou Otto vyvolává, někdy dokáže zvyknout. V Benátkách přesпали v hotelu u Canal Grande a pleť měli od olivového oleje ztmavlou tak, že je kdosi označil za „černochoy“, *i Negri*. „Nejkrásnější dovolená v životě“, vzpomínala, „naprosto bezstarostná a plná mladé lásky.“

Ve Vídni ulehla se žloutenkou. Otto ji navštěvoval; doufala, že ji požádá o ruku, ale neučinil to. Nemá zájem o manželství s bohatou dívkou, řekl jí. Novou naději přinesly Vánoce. „Opravdu jsem ho milovala a milovala jsem ho nade vše“: byl to muž schopný vnutit jí svou vůli, „což se mi líbilo“, a všechno, co říkal, byla pravda.

Zhruba v této době Otto znovu vstoupil do nacistické strany. Obdržel členskou legitimaci číslo 301 097.

Hlavní událostí roku 1931 bylo úmrtí Charlottina milovaného dědečka dr. Scheindlera na zápal plic. Pouze jemu se svěřila se svou tajnou láskou k Ottovi a s nadějemi na sňatek. „Vdej se a měj deset dětí“, řekl jí dědeček.

Život se vrátil do ustálených kolejí. Umělecká akademie, soutěže ve slalomu na Schneebergu, večery se starými přáteli, seznámení s novými, například

s Hansem a Trudl Fischböckovými. Trvale ji dráždil Ottův neustálý zájem o jiné ženy, například o její bohatou sestřenicí Paulu, drobnou blondýnku s „černošskými rty“, která měla Charlottu iritovat ještě dalších čtyřicet let. Zbavila se jí tím, že nad ní vyhrála při lyžování, a veškerou ostatní konkurenci doslova přešplhala: při jedné příležitosti s Ottem podnikli čtyřhodinový výstup na vrchol Zückerhütlu, „cukrové homole“ vysoké 3505 metrů, jen s lanem a dvěma cepíny.

V březnu 1931 Charlotte věnovala Ottovi dar odpovídající době a zájmům obdarovaného: výtisk *Mého boje* Adolfa Hitlera. Černá vazba bez titulu, jen zlatý orel s hákovým křížem mezi pařáty. „Zápasem a láskou až do cíle,“ vepsala mu na předsádku. Mnoho let nato jsem svazek naprostou náhodou vylovil z knihovny na Horstově zámku. „Netušil jsem, že to tu je!“ nadšeně se zachechtal Horst. Výtisk, který mu věnoval jeho kmotr Arthur Seyss-Inquart, se ztratil.

Dva měsíce po tomto daru, 28. května 1931, Charlotte vstoupila do strany; její členská legitimace měla číslo 510 379. V deníku se o Ottových politických aktivitách zmiňuje jen výjimečně a vůbec nezaznamenává jeho členství v nacistické straně nebo to, že se ve vídeňském stranickém sdružení stal vysokým funkcionářem. Jakožto předseda obvodní buňky vídeňské nacistické strany se po otcově vzoru též stal v lednu 1932 členem Německého klubu. Další členové, s nimiž se tu seznámil, měli v jeho životě sehrát

významnou roli: spisovatel Franz Hieronymus Riedl, právníci Hans Fischböck, Arthur Seyss-Inquart či Ernst Kaltenbrunner a budoucí vídeňský primátor Hanns Blaschke. Členy klubu se též stali Wilhelm Höttl a Charlottin bratr Heinrich Bleckmann. Ve svém sídle v Hofburgu klub pořádal přednášky a koncerty. V lednu 1931 dorazil z Německa výjimečný host, Hans Frank; přednáška Hitlerova advokáta byla hojně navštěvována. Klub se stal pro rakouské nacisty centrem konspirační činnosti.

V létě toho roku strávil Otto pět týdnů v Mnichově na Reichsführerschule, což byla letní škola pro ambiciózní nacisty. „Neustále tu je co dělat,“ napsal Charlottě Otto „zvolený za písaře“ skupiny devadesáti soukmenovců provázaných „pocitem nádherného soudružství“. Denní program měl vojenskou strukturu – „budíček, ranní cvičení, koupel, snídane, první přednáška, druhá přednáška atd., oběd atd.“ –, večer se zpívalo a hrály hry, přes den se cvičilo a pochodovalo. „Všechno tu je nesmírně zajímavé a poučné – přednášejí nám velká jména ve straně, dokonce k nám promluvil i Hitler, bylo to překrásné.“

Vrátil se s fotografiemi následně vlepenými do toho rodinného alba, které mi Horst ukázal při první návštěvě. Jednu slavnou fotografii však album neobsahovalo: jde o snímek účastníků oné letní školy, který jsem objevil jinde. Pořídil jej Hitlerův fotograf Heinrich Hoffmann a Otto tu stojí ve druhé řadě hned po Hitlerově levici.